

Cemaat Kalkınması ve Yunanistandaki Durumu

Prof. S. Agapitidis

Atina Teknik Üniversitesi İktisat Profesörü

I. MEFHUM VE HEDEFLER:

Her hangi bir topluluk mensuplarının, kendi teşebbüsleri ile, maddi ve kültürel hayat seviyelerini yükseltme yolunda gayretleri, bugünkü şekliyle "cemaat kalkınması" diyebileceğimiz teşkilâtı meydana getirmiştir¹.

Çeşitli tarifleri arasında konuya en uygun geleni şudur: Cemaat kalkınması, türlü ihtiyaçları karşılamak ve medeniyet seviyesinin yükselmesine yardım etmek üzere, topluluğun bulunduğu bölgenin tabii ve beşeri imkânlarını azami şekilde değerlendirmek ve bu suretle söz konusu topluluğun üyeleri arasındaki işbirliğinde, hareket ve teşebbüs ruhunda bir çeşit hamle yapmak zarureti.

Bu tarifi başlıca unsurları olan *topluluk*, *teşebbüs*, *işbirliği*, *imkânlar*, *ihtiyaçlar* ve *kültür seviyesi* mefhumlarını kısaca açıklayalım.

a) **Topluluk:** Birbirlerine ortak ihtiyaç, emel ve mâli teşekküllerle bağlanan ve aynı bölgede oturan insanlardan meydana gelir. Bu topluluk bilhassa ziraî bölgelerde, idari birim olan komünlerde, prensip olarak aynı hassalara sahiptir. Bununla beraber idarî bölünmeye tesir eden başka faktörler de vardır. Böylece iki komün mefhumu arasında ayniyet söz konusu olamaz. Vilâyet merkezinin daha yaygın diğer birimleri göz önünde tutulursa aradaki fark iyice belirir. Küçük birimlerde ise, meselâ mahaller gibi, fertler arasında çokluk hususi bağlar, menfaat ve emeller vardır. Bu durumda bölge gelişme birimi topluluk, mahalleye yaklaşıp ve onunla ayniyet kazanır.

b) Teşebbüs: Hükümetçe hazırlanan plânlarda, teşebbüsün tamamen mahallî yahut merkezi Devlet organlarına bağlı olmasına karşılık, cemaat kalkınmasında teşebbüs, bölge sâkinlerine aittir. Plân ve eserlerin yaratılması kadar, hayat şartlarının düzeltme maksadını güden her türlü faaliyet de topluluk mensuplarının teşebbüsüne dayanır. Bu teşebbüs şuurlu ve yaratıcı olmalıdır. Bununla beraber, belirtisi sırasında, faaliyete aktif olarak katılma ruhunun, gerekli heyecanın, pasif ve kaderci her türlü düşüncede sık sık değişikliğin lüzumunu önceden kabul eder.

Cemaat idaresinin, dinî toplulukların, mektep yöneticilerinin, âme yararına çalışan dernek ve kooperatiflerin başkan ve üyeleri gibi şahsiyetler cemaat kalkınmasının hamlecileri ve öncüleri olarak gösterilirler.

Faydalı faaliyette bulunanları mânen tatmin etme, örnek kalkınma gösteren diğer toplulukları ziyaret v.s. gibi türlü usullerle rekabet hissini ve teşebbüs ruhunu uyandırmak çok yerinde olur.

c) İşbirliği: Cemaat kalkınması, bilhassa, topluluk mensuplarının dayanışmasına, bunların gerek kendi aralarında, gerek devlet organları ve o yerde hükümet başı olan şahsiyetlerle işbirliğine ve bütün bu gayretlere maddeten ve mânen katılabilecek diğer unsurların yardımına dayanan bir organizasyondur.

Sosyal gayelerin belirtisi olarak ortaya çıkan dayanışma, ferdi düşünce ile savaşıyor, sorumluluk hissini kuvvetlendirir, teşebbüsü daha aktif ve verimli kılar. Dayanışma mahsulü olan işbirliği, vanılmak istenen hedeflerin tahakkukuna mânen ve maddeten katılma şeklinde belirir. Dayanışma ruhu, sistematik terbiye, konferans, çeşitli eğlence ve toplantılarla kuvvetlenir. İşbirliği ve dayanışma ruhunun gelişmesinde mektep terbiyesi, ustaca güdülmüş bir programla katılır. Meselâ, öğrencilerin ortak mallar lehine faaliyette buldukları, karşılıklı yardım ve teşebbüs ruhunun uyandırıldığı mektep kooperatifleri cemaat kalkınması öncülerinin meydana çıkıp hamle yapabilmelerine örnek olabilirler. Ayrıca, topluluğun daimî mensubu olmayan diğer bölge faktörleri de (terbiyeciler, din adamı, doktor, ziraatçi, polis, v.s.) ferdi meziyet ve prestijleri ile gelişmeye katılabilirler. Son olarak, topluluk dışında bulunduğu halde, mevkileri icabı, bölge imkânların değerlendirilmesi suretiyle cemaat kalkınmasına katılabilecek kimseler de vardır. Bunlar siyasi parti liderleri, âme teşekkülleri banka ve benzeri teşekküllerin müdürleridir. Askeri kuvvetler ise gelişmeye şu şekilde katılabilirler. Bir yandan örnek teşeb-

büslere girişmekle, öte yandan askerleri, ileride mensup oldukları topluluğa döndüklerinde, öğrendikleri teknik mefhumlardan yararlanarak cemaat kalkınmasının öncüleri olmak üzere yetiştirmek.

d) İmkânlar: Teşebbüs, fertlerin gizli kabiliyetlerini değerlendirir. Heyecan ve isteklerini uyandırır. Bölgenin tabii imkânlarını ortaya çıkarır. İyi bir plân içinde değerlendirilmeleri için bu imkânları inceler. Çok zaman, tabii kaynaklar bilinmez; yahut bilinen bölge kaynaklarının ehemmiyeti ve yayılış alanı iyi tesbit edilmemiştir. İmkânların gerçek durumlarını ortaya koymak için, tecrübe ve kuvvet bakımından, topluluk içinde veya dışında bulunan faktörler mühim rol oynayabilirler. Yaratılacak eserlerin plânlama ve tayininde teknisyenler, cemaat kalkınmasına ayrıca katılabilirler.

e) İhtiyaçlar ve medeniyet seviyesi: Cemaat kalkınmasının başlıca hedefi, cemaat üyelerinin medeniyet seviyesini yükseltmek olduğu kadar ihtiyaçları düşünüp bulmak ve belirtmektir. Şüphesiz ihtiyaçlarla medeniyet seviyesi arasında açık bir fark yoktur, bu neticeyi de (medeniyet seviyesi), hususile hayat seviyesinin yükselmesine yardım eden ihtiyaçların giderilmesine bağlıdır. Hiç olmazsa her iki durumda giderilen ihtiyaçların genişletilmesi söz konusudur. Topluluk ne kadar geri ise, tatmin edilecek ihtiyaçlar o kadar geniş ve medeniyet seviyesini yükseltmek için gereken gayret de o kadar çok olacaktır.

Bu alanda yapılacak işleri iki bölümde inceleyebiliriz:

A. Doğrudan iktisadi tesiri olmayan, terbiye seviyesini yükseltme, sağlık tedbirleri alma gibi işler;

B. Doğrudan ve dolayısıyla, hem sosyal ve hem ekonomik yarar olan işler. Su temini meselesi, kanalizasyon, aydınlatma, sulama işleri ve pazar, mezbaha kurmak gibi ortak eserler meydana getirme. Bütün bu işler, zaruri ihtiyaçların giderilmesi öncelikle ele alınarak, ihtiyaçların ehemmiyetine uygun bir sıralamaya göre yapılacaktır.

Şüphesiz terbiye, sağlık ve maddi hayat seviyelerini yükseltmek yolundaki gayretlerle topluluk mensuplarının yükseltilecekleri hayat seviyesi, cemaat kalkınmasında yardımcı unsur olacaktır; çünkü, ancak maksatlar bir sisteme sokuldukça, gelişme fikri de açığa çıkar ve daha sağlamlaşır.

Cemaat kalkınması dinamik bir mefhumdur. Yaklaşılacak istenen mücerret bir ideal, varılmak istenen mücerret bir hayat seviyesi yoktur.

Umumiyetle iktisadi kalkınma söz konusu olduğu zaman hedef nası sonsuz ise, cemaat kalkınması da devamlı olarak yükselen sonsuz bir yolu takip eder. Çünkü gayretin hedefi daima daha yüksek seviyelere, yani her seferinde varlıandan daha yüksek seviyelere erişmektir.

Bütün bu işler bir takım masrafları gerektirdiğinden ve cemaat kalkınması personeli kanuni veya idari hüviyete sahip olmadığından, pratikte teşebbüslerinde bir takım iktisadi güçlüklerle karşılaşır. Güçlüklerle rağmen, bu personel işlerin yürütülmesinden sorumlu olanlara türlü yardımlarda bulunabilir.

a) Bir çok işler fazla masraf gerektirmez. İrادی çalışmayı yeter derecede mümkün kılıp, istek ve heyecan uyandırabildikçe, cemaat kalkınması inancına varmış olanların maddi ve mânevi kuvvetlerin yardımı ile, bu işler gerçekleştirilir (atletizm, terbiye, bölgeyi güzelleştirme gibi işler bu şekilde yapılır).

b) Yolyapımı, toprak ıslâhı, turizm v.s. gibi masraflı işlere gelince, bunun için de teşkilâtları, parasız veya kredi karşılığı işlerin görülmesine katılmak için tahrik gerekir. Ahlâk ve vatanseverlik duyguları uyandırılıp, doğru bilgi verilirse, yabancı memleketlerde yerleşen zengin göçmenler cemaat kalkınması yatırımlarına nakdi yatırım yaparak faydalı olabilirler.

H. MİLLETLERARASI DURUM:

Günümüzde cemaat kalkınması düşüncesinin yayılması ve tatbiki bir yandan milletlerarası teşkilâtlar, öte yandan bir çok memleketler tarafından ele alınmıştır. Hususile B. M. teşkilâtının bu konuya ilgisi dikkat çekicidir. İlk olarak, B. M. Teşkilâtı "Cemaat kalkınmasına, topluluk içinde gelişmenin yardımcı olacağım" kabul etmiştir. B. M. Teşkilâtının sosyal ve iktisadi konseyi hususi bir anket yaptıktan sonra şu neticeye varmıştır: "Gecikmenin sebebi, iktisadi ve sosyal gelişmede komün ve belediyelere düşen vazife ve rollerin ehemmiyetinin iyi anlaşılmasınıdır. Bu sebeple bölge yönetim organlarının, iktisadi ve sosyal gelişme çalışmalarına, aktif olarak katılmaları gerekir". B. M. Teşkilâtı Umumi Kâtipliği 26 memleketin hususi ankete cevaplarını toplamış ve bunlara dayanarak 1957 de, "Cemaat kalkınması prensipleri ve mefhumları hususunda rapor. M. A. Teşekküllerce alınacak yeni tedbirler hakkında tavsiyeler" adlı bir rapor yayınlamıştır.

Daha sonra sosyal ve iktisadi konsey şu müşahede de bulunmuştur. "Cemaat kalkınmasının başlıca prensipleri iyice kavranmıştır, gitgide daha da iyi kavranmaktadır. Bugün çeşitli şekilleri ile topluluk içinde gelişme hareketi, hususile yeter derecede gelişmemiş bölgelerin sosyal ve iktisadi kalkınmasında, milli ve M. A. faaliyet alanında, rol oynayan başlıca unsurdur. Son olarak konsey, 1959 da "sosyal ve siyasi hareket plânları konusunda milletlerarası inceleme" adlı bir eser yayınlamıştır ki, eserin bir bölümü toplulukların toprak ile ilgili gelişme plânlarına ayrılmıştır.

Ayrıca B. M. T. nin teşebbüsü ile, cemaat kalkınması düşüncesini yaymak ve gerçekleştirmek maksadı ile, hususi kongreler düzenlenmiştir. Bunların arasında, 1955 de başlayarak sırasıyla Yugoslavya ve İsrail'de toplanan, İran temsilcilerinin de katıldığı "Doğu Akdeniz Devletleri Kongresi" ni ve 1958 de Palermo Kongresinin sayabiliriz. Palermo kongresi sırasında, cemaat kalkınmasının mahiyeti ve mefhumlarının açıklanmasında, Yunan görüşünün de rolü olmuştur.

Daha sonra 1960 da İngiltere'de (Bristol'de), "Vilâyet çevrelerinde cemaat kalkınması" konusunda bir kongre toplanmış ve yakın zamanda (1961 Eylülünde) Atina'da yapılan kongrede ise cemaat kalkınması öncülerinin yetiştirilmesi görüşülmüştür.

Milletlerarası ilgiye paralel olarak, cemaat kalkınması konusunda ihni faaliyet yayılmakta ve ilmi terbiye şeklinde ortaya çıkıp kuvvetlenmektedir. Bazı üniversitelerde sosyal memur ve sosyologlara cemaat kalkınması dersleri verilmekte ve ayrıca bu konu ile ilgilenen doktor, avukat, mühendis gibi meslek sahipleri hususi terbiyeye tâbi tutulmaktadır.

Cemaat kalkınması propagandası konferans, radyo yayınları, açık oturum gibi usullerle de yapılmaktadır.

Hindistan gibi bazı memleketlerde topluluk mensubu işçiler, hususi terbiye ile, kurumun gayelerine hizmet etmek üzere kullanılırlar. Bu memlekette müesseseye çok ehemmiyet verilmektedir. O kadar ki, bir "Cemaat Kalkınması Bakanlığı" bile kurulmuştur.

Daha sonra göreceğimiz gibi, Yunanistan da bu mesele ile çok ilgilenerek milletlerarası alandaki faaliyetten yararlanmak istemiştir. Bu gaye ile 1955 de Yunan hükümeti tarafından, Makedonyada Kavala eyâletinden bir bölge seçilerek buranın model bölge birimi olarak gelişmesi için milletlerarası işbirliğine başvurulmuştur. B. M. T. teknik yar-

dım servisi, Avrupa prodüktivite ajansı ve dünya sağlık teşkilâtı Yunan teklifini kabul ederek uzmanlar göndermişler, bunlar da bölgedeki yunanlı uzmanlarla, bölge sâkinlerinin yetiştirilmesi, faydalı ve gerekli atmosferin doğuşunda işbirliğine girerek, ufak zirai endüstri ve sanayiinin gelişmesine ön ayak olmuşlar, üstelik bölgede milletlerarası model sağlık merkezi kurmak istemişlerdir.

İşlerin koordine edilmesi ve yönetilmesinden bir hususi komite sorumludur. Komite ilgili Bakanlık ve Krallık müessesesi temsilcilerinden meydana gelmektedir. Bölgenin cemaatçe kalkınması ile ilgili hususi faaliyetler, bölge sâkinlerinin istiyerek katıldığı bölge komiteleri tarafından yürütülmektedir, çocuk bakımını ele alan kadınlar komitesi gibi.

III. CEMAAT KALKINMASI KARŞISINDA YUNANİSTAN:

Cemaat kalkınması Yunanistan'da eski bir teşekküldür. Eski zamanda olduğu kadar, Türk hâkimiyeti sırasında ve yeni zamanda da bu teşekküle rastlanır. Hususile II. Dünya Savaşından sonra, cemaat kalkınması fikri çok yayılmıştır.

Krallık teşkilâtının tutumu:

Krallık, 1951 de belediye ve komünlerden kurulan bir komisyonla, bilhassa köy topluluklarının maddi, kültürel ve sosyal hayat seviyelerini düzeltmeğe çalışmıştır. 1958 e kadar cemaat kalkınmasına, söz konusu gayeye hizmet eden bir teşkilât gözü ile bakılırken, bu tarihten sonra hedef değişmiştir. Değişen ve genişliyen hedefe varmak üzere çok sayıda üyeli "Cemaat Kalkınması Merkez Komitesi" kurulmuştur. Komiteye, ilgili bakanlıklar, yüksek terbiye teşkilâtları, bankalar ve kamu yararına çalışan çeşitli kurum temsilcileri katılırlar.

Merkezi komite, cemaat kalkınması meselelerini inceler, milli ve milletlerarası kaynaklara ait malzeme toplar, bunların memleket şartlarına uydurulması için çareler arar ve türlü usullerle kalkınma metod ve prensiplerini yayar.

Krallık organizasyonunun cemaat kalkınması merkez kamitesi, ülkeye ait bir kriter ile vazifelerini kademe kademe yerine getirir: Mahalli, mntıkavi, milli ve milletlerarası alanda çalışmalarla hedefe yürür.

Mahalli alanda tatbikat:

İmkânlar incelenmiş, başlıca ihtiyaçları karşılayacak sektörler se-

çilmiş, mahalli alanda teşebbüslere geçilmiş ve çeşitli yönlerde terbiyevî, idari, iktisadi ve teknik yardımlara başvurulmuştur. Hattâ halkı cemaat kalkınması konusunda aydınlatmak üzere, memleket çapında bir kongrenin toplanması da düşünülmüştür.

Bölge alında:

Toplulukların medeniyet seviyelerinin yükselmesine katılabilecek kimselerin ilgilerini çekme yolları araştırılır. Komün bölgesinin yüksek mevkiideki yönetim organlarına çok ehemmiyet verilir; çünkü bunlar faydalı tedbirlerle, devletin, âmme teşekküllerinin, ademi merkezi hizmet kadrolanna, ilim adamları ve daha bir takım kimselere gerekli istek ve heyecanı iletebilirler.

Milli seviyede:

Cemaat kalkınması fikri bakanlar, yüksek devlet memurları, terbiye ve kredi teşekkülleri, müstakil sınıf temsilcileri arasında yayılmağa çalışılır. Bu maksatla cemaat kalkınması çerçevesinde girişilen teşebbüslerin gerçekleşmesi ve bunların ziraî bölgelerin gelişmesi ile ilgili hükümet programları ile koordine etmek üzere, iktisadi teknik hilgi ve zekâlarından yararlanılabilecek yardımcıları kullanılacaktır.

Milletler arası alanda:

Kurum ile ilgili milletlerarası teşkilâtlarla sık temas kurmak, milletlerarası cemaat kalkınması kongrelerine katılmak, meselenin incelenmesi ve tecrübelerle girmek üzere burslu personel mübadelesi yapmak gibi işler yer alır.

Soñ üç yıl içinde (1959 - 61), cemaat kalkınması fikir ve metödlannın yayılması için geniş çapta faaliyete girişilmiştir. Faaliyet, Merkez komitesinin teşebbüsü ve İç İşleri Bakanının aktif yardımı ile olmuş ve bütün sektörleri içine almıştır.

Mahalli alanda, sürekli olarak, merkez komite üyelerinin de katıldığı konferans ve kongreler düzenlenmiş, ayrıca mahalli komiteler kurulmuştur. Bunların kalkınmadaki rolleri tamamen yol gösterici mahiyettedir. Hükmi şahsiyetleri olmadığı gibi idari fonksiyonları da yoktur. Bu komiteler sadece konuya uygun olarak, yetkili organlara (komün, kooperatif v.s.) vazifelerini tam yapabilmeleri için yardım ederler. Otorite ve vasıflarından ötürü komündeki yetkili kimselere, din adamları, doktor-

lar, terbiyeciler, kooperatif ve mahalli kurum başkanlarına, söz konusu komitelerde yer verilmelidir. Ayrıca bu kimseler dışında, topluluk içinde iyi tanınan, hürmet edilip sevilen, hamleci ve faal, mümkünse siyasi ihtiraslardan uzak kimselerin de komiteye üye olmaları yerinde olur.

Bölge alanında bir çok bölgeleri içine alan kongreler yapılır. Kongrelere bölgelerin yüksek memur ve başkanları ile iç işleri bakanlığı ve merkezi komite temsilcileri de katılırlar.

Son olarak iç işleri bakanı, Krallık organizasyonunun işbirliği ile, cemaat kalkınmasının iki yıl süreyle iki bölgeye daha tatbikine karar vermiştir. Problemlerin hızlı halli için mahalli teşebbüsün de yardımına başvurulacak, benzer programların başka bölgelere tatbiki buralardan alınacak neticelere bağlı olacaktır.

Milli alanda, cemaat kalkınması metod ve prensiplerini açıklayan yayınlar yapılır. Daha önce söz konusu edilen memleket çapında bir kongrenin toplanması da düşünülüyor. Ayrıca Krallık teşkilâtı Millî ocağında, devamlı olarak zirai komünlerden gelen öğretmen, polis komiseri gibi kimseler misafir edilip yetiştirilir. Bu terbiyede bu güne kadar 11 binin üstünde cemaat kalkınması mahalli başkanları yararlanmışlardır.

Milletlerarası alanda münasebetler gittikçe daha sıklaşmaktadır. M. A. konferanslara muntazaman temsilciler katılır. Yunanistanda bu teşkilâta o derece ehemmiyet verilmektedir ki, bir yandan cemaat kalkınması kongresinin Atina'da toplanmasına çalışılırken, öte yandan M. A. Cemaat Kalkınması Enstitüsünün Yunanistan'da kurulması için harekete geçilmiştir. Bu suretle Enstitüde çalışma, kongre ve oturumlar mümkün olacak, üstelik Yunanistandan başka Akdeniz ve yakın doğu memleketlerinin büyük kısmının, cemaat kalkınması personeli burada yetiştirilebilecektir. Krallık Müessesesi, zirai bölge halkının hayat şartlarının düzeltilmesi meselesi ile de ilgilenmiş ve bu sebeple cemaat kalkınması fikrinin dayandığı bir takım işleri içine alan geniş bir programın tatbikine geçilmiştir.

IV. NETICE.

Mahalli gelişme hususunda hükümet programlarının hedeflerine uygun hareket eden cemaat kalkınması kurumu, ufak topluluklarda olduğu kadar zirai bölgelerde de iktisadi ve sosyal şartların düzeltilmesi-

ne katılır, kendi kendini yönetme kurumu lehine teşebbüs ve sorumluluk hissini kuvvetlendirir. Vilâyet merkezlerine akını bir derece önleyerek hayat şartları bakımından zirâî bölgelerle il merkezleri arasındaki eşitsizliği hafifletir. Halkın hayat seviyesini yükseltme vazifesini de yüklediği umumi ve mahalli iktisadi gelişme projelerinin hasarı kazanmalarına imkân verir.

Fransızcadan çeviren: Merih Teziç